

Література:

1. Концепція державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами // Дефектологія. – 1999. – № 4. – С. 8-13.
2. Парамонова Л. А., Протасова Е. Ю. Дошкольное и начальное образование за рубежом: История и современность; учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений, обуч. по спец. "Дошкольная педагогика и психология", "Педагогика и методика дошкольного образования", "Педагогика и методика начального образования" / Л.А. Парамонова, Е.Ю. Протасова. – Москва : Академия, 2001. – 240 с. ; 21 см. – (Высшее образование).
3. Солнцева Л. И. Модели интегрированного обучения детей с нарушением зрения / Л. И. Солнцева // Дефектология. – 1997. – № 2. – С. 8-13.
4. Сорокова, Марина Геннадьевна. Современное дошкольное образование: США, Германия, Япония : Актуальные проблемы и пути развития: Учебное пособие / М. Г. Сорокова; МПГУ. – М.: Издательство МПГУ, 1998. – 126 с.

УДК: 373.25 – 056.26:617.751.6

Рецензент
Сухина І.В.
кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник

БАЗОВІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Т.М. Костенко

У даній статті висвітлюється базові аспекти психологічного супроводу дошкільників з порушеннями зору в умовах інклюзивного середовища. В статті розглянуто основні зміст роботи практичного психолога в інклюзивному дошкільному закладі, а саме: робота з дітьми з порушеннями зору, їх батьками та педагогами.

Ключові слова: діти з порушеннями зору, інклюзивне середовище, психологічний супровід, навчально-виховний процес.

В даній статті висвітлюються базові аспекти психологічного супроводження дошкільників з порушеннями зрення в умовах інклюзивної середви. В статті рассматривены основные содержание работы практического психолога в инклюзивном дошкольном учреждении, а именно: работа с детьми с нарушениями зрения, их родителями и педагогами.

Ключевые слова: дети с нарушениями зрения, инклюзивная среда, психологическое сопровождение, учебно-воспитательный процесс.

This article is devoted basic aspects of psychological support to visually impaired preschool children in inclusive environments. The article reviews the main content of the practical psychologist in the inclusive preschool institution, namely: work with children with visual impairment, their parents and teachers.

Key words: children with low vision, Inclusive environment, psychological support, educational process.

Інтеграція дітей з особливими потребами в суспільство є провідною ланкою реалізації Конвенції про права дитини. В декларації прав дитини гарантується соціальний захист дітям з особливими потребами і можливість створення умов для навчання та виховання. Реалізація однієї з багатьох задач державної програми передбачає удосконалення і опрацювання нових психолого-педагогічних систем, розробку нових методів підвищення якості та інтенсивності корекційно-виховного процесу в умовах інклюзивного середовища.

В зарубіжній системі освіти інклюзивний підхід розвивається вже декілька десятиліть, в Україні ж знаходиться на етапі становлення.

Особливістю інклюзивного дошкільного навчального закладу є те, що всі діти мають навчатися разом, коли це є можливо, не дивлячись на різницю чи розбіжності, що є між ними, головне, щоб навчання відповідало інтересам, потребам кожної дитини. Створення інклюзивних дошкільних закладів може сприяти підвищенню якості навчально-виховного процесу для дітей раннього і дошкільного віку з особливостями психофізичного розвитку, також їх сімей. У цьому зв'язку необхідно розв'язати наступні завдання: 1) розробити систему організації навчально-виховного процесу для особливих дітей; 2) підготувати педагогічний колектив; 3) підготувати дітей з нормальним типом розвитку та їх батьків до сумісного навчання з дітьми з порушеннями зору.

Характерною особливістю сьогодення є реконструювання системи спеціальної освіти в напрямку демократизації, гуманізації та інклюзії через створення альтернативних моделей психологічного супроводу всіх учасників навчально-виховного процесу (дітей, педагогів, батьків). В цьому аспекті психологічний супровід навчально-виховного процесу інклюзивного дошкільного закладу де можуть навчатись діти з порушеннями зору розглядається як цілісна діяльність, командна взаємодія (вихователів, помічників вихователя, батьків, практичного психолога, логопеда, педпсихологів, медпрацівників), спрямована на: а) систематичне дослідження психологічного статусу дитини з порушеннями зору та динаміки її психічного розвитку в процесі навчання; б) створення психологічних умов для повноцінного розвитку дітей з порушеннями зору; в) створення спеціальних психолого-соціальних умов для надання допомоги дітям, які мають проблеми в розвитку та навчанні.

Головна мета психологічного супроводу дітей з порушеннями зору в інклюзивному закладі в умовах інклюзивного середовища – створити умови

для формування особистості дитини, враховуючи вплив зорової патології на її психічний розвиток.

Реалізація цієї мети передбачає, в першу чергу, забезпечення гуманізації всього навчально-виховного процесу, зміни мотивації всієї діяльності з боку вихователів, педагогів, основної її спрямованості на дитину з особливими потребами, врахування їх при виконанні програм навчання та виховання [4]. Мотивація педагогічної і виховної діяльності колективу спеціалізованого дитячого закладу для дітей з порушеннями зору є складною системою різних мотивів, але в основі цієї системи лежить мотив розуміння дитини [1]. Індивідуальний підхід до дитини, що реалізуватиметься в спільній роботі психолога, тифлопедагога, логопеда, вихователя дозволить забезпечити підвищення емоційного комфорту в дитячому навчальному закладі.

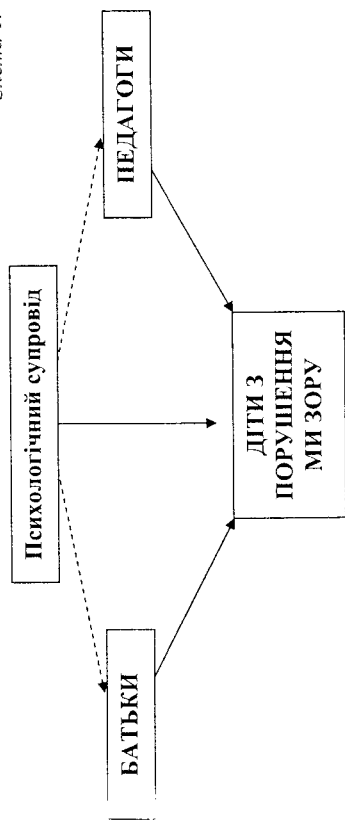
За основу організації психологічного супроводу навчання та виховання дітей з особливими потребами ми беремо засади виділені Слободянюк Н.Г.:

- Доступність усіх форм навчання та освітніх послуг;
- Запровадження спеціальних технологій та адаптивних технічних засобів навчання;
- Індивідуалізація та адаптація навчальних програм з урахуванням потреб і можливостей дитини з порушеннями зору;
- Послання традиційних і інноваційних підходів до розвитку дитини з порушеннями зору [3].

Психологічний супровід навчально-виховного процесу дітей з порушеннями зору в умовах інклюзивного середовища обов'язково має включити: **психологічну діагностику дітей з порушеннями зору** (первинне діагування на етапі вступу до дошкільного закладу з метою різнобічного вивчення розвитку особистості, виявлення і вирішення проблем, що виникають у процесі інтеграції в навчально-виховний процес, проведення діагностичних мінімумів на різних етапах перебування дитини в ДНЗ з метою вивчення динаміки її розвитку та подолання можливих труднощів під час кризових періодів); надання **психологічної допомоги педагогам, спеціалістам** (створення на основі отриманих даних індивідуальних карт дітей і розробка індивідуальних навчальних планів, здійснення адаптації і модифікації дидактичного матеріалу для дітей з особливостями психофізичного розвитку); **психологічна допомога батькам** (формування позитивного батьківського ставлення до виховання дітей, до особливостей роботи спеціалістів ДНЗ, сприяння розв'язання проблемних ситуацій у вихованні дитини, гармонізація емоційного стану батьків).

В центрі психологічного супроводу завжди буде дитина з порушеннями зору, проте опосередкована психологічна допомога здійснюється саме через батьків та педагогів (схема 1).

Схема 1.

Своєрідність розвитку дітей з порушеннями зору визначається у двох напрямках: з одного боку, відзначаються негативні наслідки порушеного психічного розвитку; з іншого – виникають риси позитивної спрямованості, які в ході навчання і виховання викликають компенсагорні пристосування. Тому, інклюзія зорово-депривованої дитини у масовий ДНЗ залежить від розвитку її компенсаторних пристосувань, що забезпечуються спеціально організованою системою психологічного супроводу.

Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей – всі діти є цінними й активними членами суспільства [4]. Навчання й виховання в інклюзивних дошкільних закладах корисне як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для інших дітей. Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з порушеннями зору. Взаємодія між здоровими дітьми і дітьми з порушеннями зору сприяє налагодженню між ними дружніх стосунків. Завдяки такій взаємодії діти вчаться природно приймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, ставитимуться до інших і готовими до взаємодопомоги. У дітей сформується почуття відповідальності за товаришів, які потребують не лише допомоги, а й наперед – прийняття та визнання. Включення дітей з порушеннями зору в інклюзивне середовище дасть змогу не лише взаємодіяти з іншими дітьми, а й спостерігати за ними, наслідувати їх, отримувати той соціальний досвід, який і всі їхні ровесники. Навчання в інклюзивних групах допоможе дітям з особливими потребами адаптуватися до типових життєвих ситуацій, побороти відчуття ізоляваності, відчуження, а також сприяє подоланню соціальних бар'єрів, інтеграції в соціум. Психологу необхідно створити спільне середовище для інтенсивної соціальної взаємодії між дітьми, що сприяє встановленню дружніх, позитивних стосунків, створенню психологічної мережі соціальної підтримки. На основі практичних рекомендацій О.С. Марінушкіної ми розробили основний зміст роботи

практичного психолога в умовах інклюзивного середовища з дітьми які мають порушення зору, їхніми батьками та педагогами (*табл. 1*) [5].

Оскільки труднощі поведінки і взаємостосунків з однолітками і дорослими у дітей з порушеннями зору часто замасковані, педагоги, не помічаючи їх, не враховують у роботі з такими дітьми. Комплексна діагностика дозволить психологу зрозуміти причини неблагополуччя і поступово змінити педагогічні установки стосовно дитини з порушеннями зору. Метою психологічної допомоги педагогам інклюзивного дошкільного закладу є підвищення рівня психологічної компетентності, заохочення до вивчення індивідуальних особливостей кожної дитини з порушеннями зору, розвиток психологічного мислення, допомога кожному вихователю в опануванні методів індивідуального і особистісно-орієнтованого підходу у вихованні. Практичний психолог має допомогти вихователям навчитися розуміти проблеми дітей з порушеннями зору, враховувати специфічні стилі пізнання, рівень і темп розвитку дитини з порушеннями зору. Важливо створити партнерські стосунки між вихователями, корекційними педагогами та батьками, оскільки це одна з умов забезпечення ефективного психологічного супроводу дитини з порушенням зору.

У роботі з педколективом практичний психолог інклюзивного дошкільного закладу, перш за все, повинен: вивчити зміст запитів вихователів усіх груп, спеціалістів, щодо психологічних проблем, пов'язаних з дітьми та їхніми батьками; проаналізувати відповідність навчально-виховних планів, програм стосовно вікових та психофізичних можливостей дітей з порушеннями зору; вивчити ступінь готовності педколективу до інноваційної діяльності.

Для успішної реалізації психологічного супроводу дошкільників з порушеннями зору в умовах інклюзивного середовища надзвичайно важлива співпраця з батьками. Батьки мають бути втягнені не лише в забезпеченні медичного супроводу, а й психологічного.

Залучити батьків до співпраці з психологом, допомогти зрозуміти їм значення типу дошкільного навчального закладу для дитини з порушеннями зору основна мета роботи практичного психолога з батьками. Психолог має допомогти батькам зрозуміти необхідність певної психологічної компетентності для того, щоб посприяти любові свою дитину, сприймати її такою, якою вона є, ні з ким не порівнюючи і не дорікаючи.

Для реалізації цієї мети практичному психологу потрібно визначити: стиль виховання в сім'ї, стосунки в родині; рівень тривожності, самооцінки, стан емоційно-вольової сфери дитини з порушенням зору в сім'ї; провести психодіагностичне дослідження дитини за зверненням батьків.

Перед психологом стоїть не просте завдання пробуджувати і підтримувати у батьків потребу в спеціальних психологічних знаннях щодо розвитку і виховання дитини з порушеннями зору. Природна інтуїція матері й батька, як найперших і найголовніших педагогів дитини з порушеннями

зору, дає більше позитивних результатів, коли спирається на їхню психологічну компетентність.

Практичний досвід роботи з батьками дозволяє умовно поділити їх на дві категорії: *перша* – це батьки, які всю відповідальність за виховання і навчання дитини покладають на дошкільний заклад; *друга* – це батьки, які намагаються брати активну участь у вихованні та навчанні дитини, але спираючись лише на власні знання.

Для батьків першої категорії буде корисно провести роботу на вироблення нових стереотипів, щодо виховання та навчання дитини з порушеннями зору. Необхідно донести до батьків, що на формування особистості з порушеннями зору, в першу чергу, впливає оточуюче середовище та близькі люди.

Друга категорія батьків, розуміючи суть виховання, не може впасти на практиці. З такими батьками слід бути особливо обережними, оскільки роз'яснювальна робота з боку психолога може завдати шкоду: батьки пізнавши, що роблять «усе не правильно» намагаються поводити себе по-новому, швидко втомлюються і втрачають впевненість у своїх діях. Таких батьків потрібно не лише ознайомлювати, а й навчати способів ефективного взаємодії з дітьми.

Отже, базовими аспектами психологічного супроводу дошкільників з порушеннями зору в умовах інклюзивного середовища є робота практичного психолога безпосередньо з дитиною та опосередковано з педагогами та батьками. Робота з дитиною передбачає такі напрями: діагностика особливостей розвитку психіки, самооцінки, «Я-концепції», пізнавальних процесів, комунікативних умінь, психологічної готовності до шкільного навчання дітей з порушеннями зору), корекційна робота (корекція емоційно-вольової сфери, усунення причин психологічного дискомфорту, формування позитивного ставлення до себе та оточуючих), розвивальна робота (розвиток пізнавальних процесів та здібностей, сенсомоторних здібностей, уяви, мислення, мовлення), що докладно подано в таблиці 1. Робота з педагогами передбачає: діагностику (вивчення запитів, аналіз планів та програм, готовність до інноваційної діяльності в умовах інклюзивної групи), психологічну просвіту (підвищення психологічної компетентності, ознайомлення з нововведеннями), консультування (індивідуальні та групові), що подано в таблиці 2. Зміст роботи практичного психолога з батьками має полягати: психологічну освіту (розвиток та виховання дитини з порушеннями зору), профілактичну корекцію (помилки батьків у вихованні та навчанні на прикладі особистості з порушеннями зору), консультування (створення сприятливого психологічного середовища для повноцінного розвитку дитини з порушеннями зору), що детальніше висвітлено в таблиці 3.

Таким чином, співпраця психолога з педагогами, батьками, спеціалістами дасть можливість створити систему психологічного супроводу дитини з порушеннями зору в умовах інклюзивного середовища. Лише спільними зусиллями можна забезпечити різнопланову підтримку для

успішного особистісного розвитку дитини з порушеннями зору та підготовку її до самостійного життя.

Таблиця 1

Основний зміст роботи практичного психолога з дітьми з порушеннями зору в умовах інклюзивного середовища

Напря-ми	Форми роботи	Особливості роботи
Психологічна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Визначення самопочуття дитини з порушеннями зору у групі та рівня її адаптації (спостереження, бесіди, ігри); ▲ Вивчення самооцінки, «Я-концепції» дітей з порушеннями зору; ▲ Вивчення особливостей дітей з порушеннями зору, інтересів, нахилів, здібностей, рівень розвитку пізнавальних процесів, комунікативних умінь; ▲ Визначення компонентів психологічної готовності дітей з порушеннями зору до шкільного навчання. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Діагностичне обстеження краще проводити в кабінеті психолога; ▲ Встановити з дитиною доброзичливий контакт; ▲ Не тиснути на дитину, не працювати з нею без її бажання; ▲ Зводити до мінімуму можливість негативного впливу обстеження на дитину; ▲ Організувати свою діяльність таким чином, щоб у дитини було приємне відчуття від виконаних завдань.
Корекційна робота	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Ігри та заняття спрямовані на формування позитивного ставлення до групи; ▲ Ігри та вправи спрямовані на: <ul style="list-style-type: none"> - корекцію емоційно-вольової сфери; - профілактику нервових перевантажень; - усунення причин психологічного дискомфорту дитини або пом'якшення впливу психотравмуючих факторів; - вироблення шляхів «відсагування» на складні ситуації; ▲ Формування позитивного ставлення до себе та до інших; ▲ Тренування навичок адекватного реагування на невдачу. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Не допускати ситуацій, що негативно вплинуть на самооцінку дитини з порушеннями зору; ▲ Не політати нездволені та заборонені почуття дитини, а приймати їх як прояв її індивідуальності; ▲ заохочувати дітей до творчої діяльності, пов'язаної з розвитком внутрішнього емоційного світу; ▲ створити відповідні умови, де дитина не соромитиметься виражати свої почуття; ▲ Сприяти самовираженню дитини з порушеннями зору.

Розвивальна робота

<ul style="list-style-type: none"> ▲ Заняття спрямовані на розвиток, як окремих сторін психіки дитини з порушеннями зору, так і на розвиток особистості в цілому; ▲ Заняття спрямовані на розвиток: <ul style="list-style-type: none"> - пізнавальних процесів та здібностей; - сенсорних здібностей; - сприйняття, спостережливості, пам'яті; - творчої уяви, мислення; ▲ Заняття спрямовані на вироблення індивідуального стилю діяльності, що відповідає типологічним властивостям дитини і зможе компенсувати труднощі, зумовлені зоровою недостатністю. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Заняття будувати на основі ігрової та пізнавальної, а не змагальної мотивації; ▲ Заняття будувати таким чином, щоб дитина з порушеннями зору послідовно проходила сенсорний, зоровий, образний етапи інтеріоризації діяльності; ▲ Дидактичний матеріал не повинен викликати у дитини з порушеннями зору додаткових труднощів під час його використання; ▲ Створити відповідні умови для самовираження дитини з порушеннями зору.
--	---

Таблиця 2

Основний зміст роботи практичного психолога з педагогами в умовах інклюзивного середовища

Напрями	Форми роботи	Особливості роботи
Психологічна діагностика	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Вивчення звернень педагогів, пов'язаних з дітьми та їх батьками; ▶ Аналіз планів вихователів стосовно їх відповідності віку та можливостям дітей з порушеннями зору; ▶ Вивчення ступеня готовності вихователів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивного середовища; 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Суворо дотримуватись принципу добровільної участі учасників у психологічному обстеженні; ▶ Для налагодження ефективної співпраці з вихователями демонструвати повагу до їх професійної компетентності та труднощів у роботі; ▶ Застосовувати індивідуальний підхід для вирішення запитів з боку педагогів.
Психологічна просвіта	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Система заходів, що передбачають підвищення психологічної компетентності педагогів; ▶ Психолого-педагогічні консиліуми з залученням лікарів-офтальмологів; ▶ Заняття, семінари, які ознайомлять з новинками вітчизняної та зарубіжної психологічної літератури; ▶ Круглі столи, семінари-практикуми, дискусії щодо впровадження психолого-педагогічних інновацій та доцільності їх впровадження. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Допомогати застосовувати метод психолого-педагогічного спостереження за дітьми; ▶ Надавати допомогу в оптимізації організації психологічного середовища у групі; ▶ Заохочувати педагогів до творчого опрацювання змісту і форм роботи з дітьми з порушеннями зору; ▶ Створити необхідні умови для розкриття педагогічного потенціалу вихователів.

Психологічне консультування

<ul style="list-style-type: none"> ▶ Індивідуальні консультації для педагогів, які звернулися з конкретним запитаннями. ▶ Групові консультації для педагогів, метою яких є ознайомлення з новітніми тенденціями дошкільної тифлопсихології. ▶ Групові консультації під час яких ставляться, аналізуються і обговорюються питання, що стосуються навчання, виховання і розвитку дітей з порушеннями зору; ▶ Консультації, спрямовані на подолання стресових ситуацій, життєвих криз особистості. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Психолог має зрозуміти не тільки почуття і думки педагогів, а й продемонструвати компетентність у вирішенні питання. ▶ Уникати у консультуванні настирливого дидактизму, моральних та оціночних суджень, звинувачень; ▶ Стимулювати педагогів до активного включення у вирішення питань навчально-виховного процесу; ▶ Обережно і обачливо висловлюватись щодо питань, які стосуються особистого життя педагога;
---	---

Таблиця 3

Основний зміст роботи практичного психолога з батьками дошкільників з порушеннями зору в умовах інклюзивного середовища

Напрями	Форми роботи	Особливості роботи
Психологічна освіта	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Науково-популярні лекції з питань розвитку та виховання дитини з порушеннями зору. ▶ Бесіди та консультації з групою батьків, які мають подібні проблеми з вихованням та розвитком дитини з порушенням зору. ▶ Оформлення стендів, газет з психологічною інформацією. ▶ Залучення батьків до участі у створенні спеціальної психологічної бібліотеки для батьків. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Освітня робота серед батьків має здійснюватись у цікавій і зрозумілій формі. ▶ Інформація має ґрунтуватись на науково доведених фактах або на узагальнених результатах діагностики дітей з порушеннями зору. ▶ Конкретні приклади і результати діагностики, необхідно надавати в такій формі, щоб вони не були використані на шкоду дитині.

Профілактична корекція		
Психологічне консультування	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Індивідуальні консультації для батьків, які звернулися з конкретним запитаннями. ▲ Родинні консультації для всіх членів сім'ї з метою вироблення шляхів сприятливого середовища для розвитку дитини з порушеннями зору. ▲ Групові консультації під час яких ставляться, аналізуються і обговорюються цікаві для батьків питання. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Психолог має вступати неупередженим посередником між сім'єю та дошкільним закладом, допомагаючи узгодити вимоги батьків і вихователів таким чином, щоб вони відповідали потребам розвитку дитини з порушеннями зору. ▲ Якщо не вдається залучити батьків до співпраці в інтересах дитини, намагатися налагодити з ними доброзичливі стосунки (нейтральне ставлення батьків до роботи психолога краще ніж негативне). ▲ Під час проведення профілактичної роботи з батьками безпосередньо через дитину не допускається, щоб в результаті дій психолога ставлення дитини до своїх батьків погіршилось. ▲ Завжди пам'ятати, що основним фактором психологічного благополуччя дитини є позитивне сприйняття батьків. ▲ Психолог має зрозуміти не тільки почуття і думки батьків, а й продумувати компетентність вирішенні питання. ▲ Уникати у консультуванні настирливого дидактизму, моральних та оціночних суджень, звинувачень у бік їхньої дитини. ▲ Зробити все можливе, щоб батьків відповідально і серйозно ставилися до вирішення певної проблеми.
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Лекції та бесіди, під час яких аналізуються труднощі та помилки у спілкуванні з дітьми з порушеннями зору на певному віковому періоді, висвітлюється гальмуючий вплив цих помилок на розвиток особистості. ▲ Активні форми психологічної освіти, в яких батьки вчать більш ефективно взаємодіяти з дитиною з психофізичними особливостями (тренінги, групові дискусії, рольові ігри). ▲ Індивідуальні бесіди з батьками, де повідомляються результати психологічного обстеження їхньої дитини, надається інформація про індивідуальні можливості, засоби покращення психічного стану дитини з порушеннями зору. ▲ Консультації, метою яких є корекція виховної позиції батьків щодо навчання та виховання дитини з порушеннями зору. 		

Література:

1. Анисимова Н.Л. Особенности психологической помощи детям с нарушениями зрения в дошкольном учреждении: Методич. рекомендации / Н.Л. Анисимова, И.В. Новичкова, Л.И. Солнцева; Под ред. Л.И. Солнцевой. М.: ИПТК «Логос» ВОС, 2001. – 95 с.
2. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні: науково-методичний збірник. – К.: ФО-П Придагченко П.М., 2007. – 180с.

3. Колупаєва А.А. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А.А., Софій Н.З., Найда Ю.М. та ін. / За заг. ред. Даниленко Л.І. – К.: 2007. – 128с.
4. Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній навчальній закладі: Монографія / А.А. Колупаєва. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 458 с.
5. Марінушкіна О.Є. Порадник практичного психолога / О.Є. Марінушкіна, Ю.О. Замазій. – Х.: Вид. група „Основа”, 2007. – 256с.

УДК-376.1-056.36-053.4:37.016:796.012.424

Рецензент
Супрун М.О.,
доктор педагогічних наук,
доцент

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ
ДОШКІЛЬНИКІВ З СИНДРОМОМ ДАУНА**

Р.Я. Крупей

У статті розглядаються наукові підходи до процесу розвитку рухової сфери та дрібної моторики у дітей дошкільного віку зі стійкими органічними порушеннями інтелектуальної діяльності, зокрема дітей з синдромом Дауна, що має першочергове значення при виборі педагогічних засобів і методів корекції рухової сфери.

Ключові слова: дрібна моторика, розумово відсталі діти, діти з порушеннями інтелекту, діти-олігофрени, діти з синдромом Дауна.

В статті рассматриваются научные подходы к процессу развития двигательной сферы и мелкой моторики у детей дошкольного возраста со стойкими органическими нарушениями познавательной деятельности, в частности детей с синдромом Дауна, что имеет первоочередное значение при выборе педагогических средств и методов коррекции двигательной сферы.

Ключевые слова: мелкая моторика, умственно отсталые дети, дети с нарушениями интеллекта, дети-олигофрены, дети с синдромом Дауна.

In article scientific approaches to development of impellent sphere and a small motility at children of preschool age with proof organic infrgements of informative activity, in particular children with a syndrome of Down are considered. It has prime value at a choice of pedagogical means and methods of correction of impellent sphere.

Keywords: a small motility, mentally retarded children, children with intelligence infrgements, children-oligofreny, children with a syndrome of Down.

Відповідно до Конвенції ООН “Про права дитини” та Всесвітньої декларації про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей, які ризикували в Україні, кожній дитині гарантовано право на розвиток.